

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Socialt arbete 15hp

Social work 15hp

”Det är trots allt familjehemsföräldrarna som gör det största jobbet och vi ska stötta dem i det”

En kvalitativ studie om familjehemssekreterarnas stöd till familjehemsföräldrarna

Andrea Adlertz

Jonna Åkerberg

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. **Campus Sundsvall** Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för Socialt arbete

Examinator: Masoud Kamali, Masoud.Kamali@miun.se

Handledare: Charlotte Persson, Charlotte.Persson@miun.se

Författare: Andrea Adlertz, Anad1200@student.miun.se

Författare: Jonna Åkerberg, Joak1202@student.miun.se

Utbildningsprogram: Socionomprogrammet, 210 hp

Huvudområde: Socialt arbete

Termin, år: HT, 2014

Sammanfattning

Syftet med studien var att undersöka familjehemssekreterarnas och familjehemsföräldrarnas upplevelser och erfarenheter av det stöd familjehemssekreterarna erbjuder familjehemsföräldrarna. Studien fokuserar på kontakten, tillgängligheten samt det emotionella stödet. I studien har fyra familjehemssekreterares och sju familjehemsföräldrars upplevelser och erfarenheter samlats in genom kvalitativa halvstrukturerade intervjuer. Därefter analyserades studiens material med hjälp av forskning, den utvecklingsekologiska teorin samt den nyinstitutionella organisationsteorin. Resultatet visar att familjehemssekreterarna var mer kritiska än familjehemsföräldrarna gällande hur stödet såg ut. En gemensam uppfattning som går att utläsa av empirin påvisar däremot att stödet i sig är bra men att möjligheterna till att erbjuda stödet är begränsade. De faktorer som främst påverkar aktörernas upplevelser av stödet har visat sig vara familjehemssekreterarnas höga arbetsbelastning samt organisationens utformning.

Nyckelord

Familjehem, familjehemsförälder, familjehemssekreterare, stöd, kontakt, tillgänglighet, emotionellt stöd, nyinstitutionell organisationsteori och utvecklingsekologisk teori.

Förord

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna som tagit sig tid till att medverka i vår studie. Era upplevelser och erfarenheter har varit mycket värdefulla för oss och utan er hade den här studien aldrig varit möjlig. Vi vill även tacka de yrkesverksamma på familjehemsenheten som hjälpt oss komma i kontakt med familjehemsföräldrarna. Därefter vill vi tacka vår handledare Charlotte Persson som kommit med goda råd och väglett oss genom hela arbetet. Sist men inte minst vill vi tacka våra nära och kära eftersom ni funnits där för att stötta och uppmuntra oss genom hela arbetet samt varit behjälpliga med utskrifter och litteratur.

Andrea Adlertz och Jonna Åkerberg

Östersund

2015-01-07

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND OCH PROBLEMFÖRMULERING	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
1.3 AVGRÄNSNINGAR.....	2
1.4 DEFINITION AV CENTRALA BEGREPP	2
1.4.1 Familjehem.....	2
1.4.2 Familjehemsföräldrar.....	3
1.4.3 Tillgänglighet i stödet.....	3
1.4.4 Emotionellt stöd till familjehemsföräldrarna.....	3
1.5 UPPSATSENS DISPONERING	3
2. TIDIGARE FORSKNING	4
2.1 FAMILJEHEMMEN OCH DESS UPPDRAG	4
2.2 KONTAKTEN MELLAN AKTÖRERNA	4
2.3 TILLGÄNGLIGHET I STÖDET TILL FAMILJEHEMSFÖRÄLDRARNA.....	6
2.4 EMOTIONELLT STÖD.....	7
2.5 SLUTSATSER	8
2.6 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	8
2.6.1 Utvecklingsekologiska teorin	8
2.6.2 Nyinstitutionell organisationsteori.....	9
3. METOD.....	10
3.1 VETENSKAPSTEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	10
3.2 FÖRFÖRSTÅELSE	10
3.3 METODVAL.....	11
3.4 URVAL.....	11
3.5 DATAINSAMLING.....	13
3.6 DATABEARBETNING OCH DATAANALYS.....	14
3.7 RELIABILITET OCH VALIDITET	15
3.8 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	15
4. RESULTAT OCH ANALYS	16
4.1 KONTAKT	16
4.1.1 Kontaktformer och dess betydelse	16
4.1.2 Kontakt i form av handledning.....	18
4.2 TILLGÄNGLIGHET I STÖDET	20
4.2.1 Begränsningar i tillgängligheten	20
4.2.2 Tillgänglighet utanför kontorstid	21
4.3 EMOTIONELLT STÖD.....	23
4.3.1 Relation.....	23
4.3.2 Bemötande.....	25
5. DISKUSSION	26
5.1 STUDIENS SLUTSATSER.....	26
5.2 FÖR- OCH NACKDELAR MED VALD METOD.....	29
5.3 FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	30
REFERENSLISTA	31
BILAGA 1 INFORMATIONSMEJL.....	34
BILAGA 2 INTERVJUGUIDE FÖR FAMILJEHEMSFÖRÄLDRARNA.....	35
BILAGA 3 INTERVJUGUIDE FÖR FAMILJEHEMSSEKRETERARNA	37

1. Inledning

1.1 Bakgrund och Problemformulering

År 2013 var enligt Socialstyrelsen (2013a) ungefär 32 600 barn någon gång under året placerade utanför hemmet enligt socialtjänstlagen (SoL) eller enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Av placeringarna var 22 668 heldygnssinsatser, varav 60 procent av heldygnssinsatserna bestod av familjehemsplaceringar (ibid.). Ovanstående underlag tyder på att familjehemmen är en viktig resurs för samhället.

Barn som placeras i familjehem är inte något nytt fenomen. Sverige har enligt Höjer (2001) en lång tradition av familjehemsplaceringar. Trots detta blev inte socialarbetarna synliga inom den sociala sektorn förrän under 1940-talet. En påtaglig förändring i arbetet med placerade barn var när socialtjänstlagen tillkom år 1980. Vidare framhävs det att socialtjänstlagen (2001) än idag har en betydande roll i arbetet med familjehemsplaceringar (ibid.). Idag återfinns socialtjänstens kontinuerliga stödansvar gentemot familjehemmen i socialtjänstlagen (2001:453) 6 kapitlet 7a§ där det framgår att familjehemssekreterarna ska lämna råd, stöd och annan nödvändig hjälp som familjehemmen behöver. Ovanstående lagrum blir begripligt utifrån att Socialstyrelsen (2012) poängterar att det ställs stora krav på familjehemsföräldrarna eftersom barn som placeras i familjehem är i behov av ett tryggt och stabilt omhändertagande. Holmsten (2012) påvisar att Sveriges kommuner i sina rekommendationer anger att familjehemsföräldrarna behöver kontinuerligt stöd i form av fortbildning och handledning. Följaktligen belyser Sundell och Thunell (1997) att det är av största vikt att familjehemsföräldrarnas resurser och utbildning motsvarar det enskilda barnets behov. Dessutom påtalar Holmsten (2012) att det är stora olikheter på omfattningen av stöd och utbildning till familjehemsföräldrarna beroende på vilken kommun som är uppdragsgivare.

Socialstyrelsen (2012) betonar att det finns ett stort behov av systematiskt arbete inom flera områden för att minska de brister som finns inom familjehemsvården. En sådan uppmärksammas brist inom familjehemsvården är familjehemsföräldrarnas upplevda brist på stöd och förståelse från familjehemssekreterarna på socialtjänsten (ibid.). Enligt Sundell och Thunell (1997) är en allvarlig konsekvens av bristfälligt stöd till familjehemsföräldrarna att de placerade barnen inte får den hjälp de behöver.

Trots att familjehemmens rätt till stöd finns väl beskrivet i svensk lagstiftning visar ovanstående forskning att stödet delvis brister i praktiken. Dessutom framhåller Oosterman,

Schuengel, Bullens och Doreleijers (2007) i deras studie att framtida forskning bör fokusera på stödet till familjehemsföräldrarna eftersom deras resurser är avgörande för familjehemsuppdraget. I Sverige är forskningsunderlaget om området begränsat vilket gör ämnet högst relevant att belysa inom ramen för socialt arbete. Ytterligare en aspekt som gör ämnet viktigt att studera är att det existerar få undersökningar som berör området utifrån både familjehemssekreterarnas och familjehemsföräldrarnas perspektiv. Med bakgrund av ovanstående underlag vill vi skapa en mer detaljerad bild av hur stödet till familjehemsföräldrarna ser ut i en specifik kommun i södra Sverige. Följaktligen anses nedanstående syfte och frågeställningar vara relevanta att undersöka.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka familjehemssekreterarnas och familjehemsföräldrarnas upplevelser och erfarenheter av det stöd familjehemssekreterarna erbjuder familjehemsföräldrarna. Vidare bryts syftet ned i följande frågeställningar:

- Hur upplever och erfar de båda aktörerna kontakten mellan familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna?
- Hur upplever och erfar de båda aktörerna familjehemssekreterarnas tillgänglighet i stödet till familjehemsföräldrarna?
- Hur upplever och erfar de båda aktörerna det emotionella stöd som familjehemsföräldrarna erbjuds?

1.3 Avgränsningar

Studiens syfte och frågeställningar beaktades när avgränsningarna skapades. Studien avgränsades till att undersöka aktörernas upplevelser och erfarenheter beträffande kontakten, tillgängligheten samt det emotionella stödet på grund av att dessa forskningsområden visade sig vara bristfälliga utifrån de inledande sökningarna. Valet gjordes att inte undersöka aktörernas upplevelser och erfarenheter beträffande praktiskt- och ekonomiskt stöd eftersom studiens författare uppfattade dessa områden som väl utforskade.

1.4 Definition av centrala begrepp

1.4.1 Familjehem

I socialtjänstförordningen (2001) 3 kapitlet 2 § definieras familjehem som "Ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt".

1.4.2 Familjehemsföräldrar

I Socialförsäkringsbalken (2010) 2 kapitlet 16 § framgår det att “Med familjehemsförälder avses i denna balk den som har tagit emot ett barn för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av barnets föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om barnet”.

1.4.3 Tillgänglighet i stödet

Triseliotis, Borland och Hill (2000) framhåller att tillgänglighet handlar om att familjehemsföräldrarna ska få tag i socialarbetarna när det behövs.

1.4.4 Emotionellt stöd till familjehemsföräldrarna

Enligt Hudson och Lévassieur (2002) handlar det emotionella stödet om respekt, erkännande och bekräftelse. Vidare framhävs att det emotionella stödet från familjehemssekreterarna till familjehemsföräldrarna handlar om att familjehemsföräldrarna behöver någon att luta sig emot (ibid.).

1.5 Uppsatsens disponering

Studiens *första kapitel* har behandlat bakgrund och problemformulering, vilket ledde fram till syfte och frågeställningar. Därefter redovisas avgränsningar samt definitioner av centrala begrepp i studien. I *andra kapitlet* presenteras forskning som ger en bakgrund till studiens syfte och frågeställningar. Forskningen är indelad i underrubriker enligt följande: familjehemmen och dess uppdrag, kontakten mellan aktörerna, tillgänglighet i stödet till familjehemsföräldrarna samt emotionellt stöd. Avslutningsvis redovisas den teoretiska utgångspunkten där studiens författare belyser utvecklingsekologiska teorin i kombination med den nyinstitutionella organisationsteorin. I *tredje kapitlet* beskrivs det metodologiska tillvägagångsättet. Den hermeneutiska ansatsen och den ontologiska ståndpunkten presenteras som vetenskapsteoretiska utgångspunkter för studien och var grundläggande för studiens val av metod. Därefter redovisas förförståelse, metodval, urval, datainsamling, databearbetning och dataanalys. Avslutningsvis presenteras studiens reliabilitet och validitet, etiska överväganden, samt arbetsfördelningen. I *fjärde kapitlet* redovisas studiens resultat och analyseras i löpande text tillsammans med forskning och teorier. I *femte kapitlet* diskuteras studiens empiri utifrån egna reflektioner och slutsatser samt för- och nackdelar med studiens valda metod. Avslutningsvis redovisas även förslag på framtida forskning.

2. Tidigare forskning

Valet har gjorts att inleda kapitlet med en presentation av hur forskning framställer familjehemmen och dess uppdrag för att tydliggöra deras behov av stöd. Därefter bryts stödet ner i följande teman: kontakten mellan aktörerna, tillgänglighet i stödet till familjehemsföräldrarna samt emotionellt stöd.

2.1 Familjehemmen och dess uppdrag

Enligt Holmsten (2012) är det av stor vikt att barn som inte kan bo hos sina föräldrar får komma till en trygg och stabil miljö. Vidare framhävs att familjehem är den vanligaste placeringsformen i Sverige. Möjligheten till att placera barn i familjehem betonas som mycket betydelsefullt för socialtjänsten (ibid.). Både internationell- (Triseliotis et al., 2000) och svensk forskning (Höjer, 2004) påvisar att familjehemsföräldrarna vanligtvis kommer från arbetarklassen, är runt 30-40 år och bor i egna hus på landsbygden. Anderssons (2001) och Höjers (2004) undersökningar tyder på att de svenska familjehemmen i de flesta fall består av en kärnfamilj som innefattar mamma, pappa och egna biologiska barn. Därefter understryker Höjer (2004) att familjehemsföräldrarnas kompetens handlar om att de är omsorgsgivare och upplever det som tillfredsställande att ge omsorg och kärlek till barn som är i behov av det.

Enligt Wåhlander och Högdin (2003) är familjehemsföräldrarnas uppdrag att under en längre eller kortare period sköta om andras barn genom att låta dem bo hos dem och ägna sina resurser och tid till barnen. Hudson och Levasseur (2002) beskriver familjehemmets funktion som att familjen ska komplettera den biologiska familjen och inte ersätta den. Om behovet av placeringen upphör kommer det placerade barnet att flytta tillbaka till sin biologiska familj (ibid.). Wåhlander och Högdin (2003) poängterar att familjehemmets uppdrag har en annan funktion i dagens samhälle eftersom familjehemsvården har professionaliserats. Familjehemsföräldrarna ska inte bara erbjuda bostad och omvårdnad utan de förväntas kunna arbeta med barnets eventuella sociala svårigheter (ibid.). I samma riktning betonar Andersson (2001) att familjehemsföräldrarna förväntas kunna bemöta barnets eventuella känslomässiga problem, samarbeta med den biologiska familjen samt skapa ett fungerande vardagsliv för det placerade barnet. Eftersom familjehemmets funktion har förändrats påtalar Wåhlander och Högdin (2003) att det även ställs högre krav på familjehemsuppdraget vilket resulterar i ett ökat behov av stöd och hjälp från familjehemssekreterarna.

2.2 Kontakten mellan aktörerna

Triseliotis et al. (2000) belyser att kontakten mellan familjehemsföräldrarna och familjehemssekreterarna är väldigt oregelbunden. Hur frekvent kontakten är beror främst på

vad familjerna har för behov av stöd vid den tidpunkten. Därefter framhävs att både familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna i undersökningen önskade en mer jämn och regelbunden kontakt (ibid.).

De brister som lyfts fram i svensk forskning är Nordkvists (2004) argument om att familjehemsföräldrarna i undersökningen var missnöjda med att familjehemssekreterarna aldrig tog initiativ till kontakten och de var trötta på att ansvaret alltid vilade på dem. Misslyckandet med att uppehålla en god kontakt anses som allvarligt eftersom det ökar risken för att familjehemsföräldrarna inte kontakter familjehemssekreterarna vid framtida kriser (ibid.). I samma riktning konstaterar Sundell och Thunell (1997) utifrån sina undersökningar att familjehemssekreterarna inte lyckats med att erhålla en god kontakt med familjehemsföräldrarna.

Hudson och Levasseur (2002) betonar att både familjehemsföräldrarna och familjehemssekreterarna i deras undersökning uppgav att de värdesätter kvalitén före kvantiteten i kontakten med varandra. I kontrast gentemot Hudson och Levasseurs resultat poängterade både familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna i Triseliotis et al. (2000) undersökning att de önskade fler hembesök. Respondenterna menade att genom mer kvantitet, i form av hembesök kunde de skapa en bättre kvalitet som innebar en bättre kontakt till varandra (ibid.). Oosterman et al. (2007) framhåller att kvalitén i kontakten mellan familjehemsföräldrarna och familjehemssekreterarna har en stor inverkan på placeringens framgång eftersom en god kontakt kan förhindra eventuella sammanbrott. Enligt Socialstyrelsen (2012) definieras sammanbrott som ett oplanerat avslut av en placering vilket innebär att barnet antingen omplaceras eller flyttar hem till sin biologiska familj.

MacGregor, Rodger och Cummings (2006) samt Triseliotis et al. (2000) påtalar att en stor brist i stödet gällande telefonkontakten var när familjehemsföräldrarna i deras undersökningar inte fick någon respons efter att de ringt handläggaren och lämnat meddelande. I kontrast till den föregående internationella forskningen understryker Wåhländer och Högdin (2003) att majoriteten av deltagarna i deras undersökning var nöjda med telefonkontakten och önskade inga förändringar.

Socialstyrelsen (2012) beskriver att deras allmänna råd betonar att socialnämnden bör se till att familjehemsföräldrarna får handledning som är anpassad till uppdragets omfattning. Enligt Ivanova och Brown (2010) önskar familjehemsföräldrarna i deras undersökning att förbättra livskvalitén för de placerade barnen genom att föräldrarna får tillgång till tjänster som bland annat regelbunden kontakt i form av handledning. Enligt Socialstyrelsen (2012) kan kontakten i form av handledning förminska familjehemsföräldrarnas känslor av stress och

otillräcklighet som förälder och istället utveckla ett adekvat förhållningssätt i förhållande till det placerade barnet. Trots att Socialstyrelsen påtalar vikten av handledning understryker Nordkvist (2004) i sin undersökning att det är väldigt få familjehemsföräldrar som erbjudits någon form av handledning. Samtidigt uttrycker familjehemsföräldrarna en önskan om att få ingå i samtalsgrupper med andra familjehemsföräldrar för att utbyta erfarenheter beträffande familjehemsuppdraget (ibid.).

2.3 Tillgänglighet i stödet till familjehemsföräldrarna

Enligt MacGregor et al. (2006) och Triseliotis et al. (2000) väljer många familjehemsföräldrar att sluta arbeta som familjehem på grund av upplevda brister i stödet beträffande familjehemssekreterarnas tillgänglighet. Denna slutsats stärks utifrån att även Rhodes, Orme och Buehler (2001) betonar att en av de vanligaste orsakerna till att familjehemsföräldrar avslutar sina uppdrag är för att familjehemssekreterarna uppfattats som otillgängliga. Enligt Triseliotis et al. (2000) var en rådande uppfattning bland familjehemssekreterarna i deras undersökning att myndighetens resurser var begränsade inom familjehemsvården. På grund av politikernas budget inträffade nedskärningar i personalgruppen som resulterade i en begränsad tillgänglighet för familjehemsföräldrarna (ibid.).

I MacGregors et al. (2006) undersökning var det många familjehemsföräldrar som uppgav att hög personalomsättning påverkade familjehemssekreterarnas tillgänglighet vilket tenderade att skada relationerna mellan familjehemsföräldrarna och deras handläggare. På samma sätt belyser Triseliotis et al. (2000) i sin undersökning problematiken med hög personalomsättning inom socialtjänsten. En reaktion på den höga personalomsättningen var att det tog lång tid innan familjehemsföräldrarna fick adekvat stöd av den nya handläggaren. Orsaken till ovanstående var att det tog lång tid för handläggaren att sätta sig in i familjens specifika situation (ibid.). I samma riktning betonar Länsstyrelsen (2008) de täta personalombytena i Sverige som den främsta kritiken då det är påfrestande för både familjehemsföräldrarna och det placerade barnet.

I MacGregors et al. (2006) undersökning påvisade familjehemsföräldrarna att det fanns ett stort behov av omedelbara reaktioner av socialarbetarna i krissituationer med de familjehemsplacerade barnen. På samma sätt poängterar Hudson och Levansseur (2002) att majoriteten av familjehemsföräldrarna i deras undersökning önskade snabbare och mer konkreta råd från familjehemssekreterarna gällande hur de skulle agera vid en krissituation. Likaså lyfter Triseliotis et al. (2000) fram problematiken beträffande stöd från familjehemssekreterarna i krissituationer. I undersökningen framkom det att

familjehemsföräldrarna upplevde stor oro inför hur det skulle gå om en krissituation uppstod under en högtid eller helg utifrån att familjehemssekreterarna vanligtvis var svåra att nå. Vidare framhävs att de familjehemsföräldrar som upplevt en krissituation under en högtid eller helg uppgav att de fått lösa situationen på egen hand eftersom det stöd socialtjänsten kunde erbjuda i form av jourverksamhet, inte var tillräckligt. Stödet ansågs vara otillräckligt eftersom personalen som arbetade på juren inte hade någon kännedom gällande deras problematik och endast bistod med generella lösningar (ibid.). I kontrast med den internationella bilden av familjehemssekreterarnas tillgänglighet vid krissituationer understryker Nordkvist (2004) i sin undersökning att svenska familjehemsföräldrar upplevde att familjehemssekreterarna alltid kom om det uppstod en akut situation. Två familjehemsföräldrar i undersökningen uppgav att de till och med kunnat ringa hem till familjehemssekreteraren för att få adekvat råd och stöd i krissituationer (ibid.).

2.4 Emotionellt stöd

Hudson och Lévasséur (2002) samt MacGregor et al. (2006) identifierar i sina undersökningar det emotionella stödet som den mest välbehövda hjälpen. Båda undersökningarna betonar vikten av att familjehemsföräldrarna blir respekterade, bekräftade samt att de känner stort förtroende och har en god kommunikation med sina handläggare (ibid.). Hudson och Lévasséur (2002) framhåller att familjehemssekreterarna behöver finnas där och dela problematiska situationer med familjehemmet utan att se på familjehemsföräldrarna som om de inte klarar av att hantera situationen.

MacGregor et al. (2006) beskriver att de familjehemsföräldrar som ansåg att de hade ett bra emotionellt stöd var de som hade bra relationer med socialarbetarna, fick sina önskemål och synpunkter respekterade och hade en öppen och ärlig kommunikation. När familjehemsföräldrarna inte kände emotionellt stöd berodde det på att de inte hade en bra relation med socialarbetarna, deras åsikter respekterades inte samt att kommunikationen var dålig (ibid.).

Enligt Nordkvist (2004) ansåg majoriteten av de yrkesverksamma inom familjehemsvården att familjehemsföräldrarna skulle betraktas som en jämlik medarbetare samt vara en del av det professionella teamet. På ett likartat sätt påvisar MacGregor et al. (2006) i sin undersökning vikten av att familjehemsföräldrarna betraktade sig som en del av det professionella teamet. Trots att vissa familjehemsföräldrar ansåg att de var en del av ett team, kände de flesta av respondenterna att socialarbetarna inte litade på deras förmåga att utföra sitt arbete på ett kompetent sätt. Familjehemsföräldrarna upplevde att de kände till det

placerade barnet bättre än vad socialarbetarna gjorde och ville därför bli rådfrågade om de beslut som berörde placeringen (ibid.). På samma sätt uttryckte respondenterna i Triseliotis et al. (2000) undersökning att familjehemssekreterarna borde lyssna mer på dem och värdesätta deras kunskaper om det placerade barnet. Dessutom framgår det att det är den enskilda socialarbetarens attityd som är avgörande för om familjehemsföräldrarna upplever att de erhåller emotionellt stöd i form av bekräftelse och uppskattning (ibid.).

2.5 Slutsatser

Majoriteten av forskningen som studiens författare kommit i kontakt med var till största del internationell vilket påvisar att det internationella forskningsläget är mer omfattande än det nationella. Eftersom det inte återfinns många undersökningar om de svenska förhållandena är denna studie fortsättningsvis högst relevant.

2.6 Teoretiska utgångspunkter

Utifrån forskningen har valet gjorts att kombinera utvecklingsekologiska teorin och den nyinstitutionella organisationsteorin. För att på ett heltäckande sätt kunna analysera all funnen empiri bedömde studiens författare att det var nödvändigt att inkludera båda teorierna. Detta utifrån att studien berör både familjehemsföräldrarnas privatliv och familjehemssekreterarnas yrkesliv. Dessa kontraster innebär att olika teoretiska angrepp anses nödvändiga.

2.6.1 Utvecklingsekologiska teorin

Enligt Andersson (2002) fokuserar utvecklingsekologiska teorin på mänsklig utveckling och utarbetades från början av den amerikanske forskaren Urie Bronfenbrenner. Teorin uppstod som en reaktion på den allmänna utvecklingspsykologin där utveckling endast var kopplat till den enskilde individen. Bronfenbrenner ville istället belysa att utveckling sker i ett sammanhang med olika faktorer i omgivningen och att den kan studeras i den vardagsmiljö där den äger rum. Teorin innehåller fyra analysnivåer, vilka inte ligger i någon hierarkisk ordning utan omsluter varandra. Den teoretiska modellen har förtydligats med hjälp av koncentriska cirklar, där den ena är inuti den andra (ibid.). Enligt Socialstyrelsen (2013b) betonar cirklarna i teorin att barnet och familjens utveckling sker i samspel med olika faktorer på mikro, meso, exo och makronivå. Vidare framhävs att mikronivån består av ett samspel mellan barnet/familjen och dess olika närmiljöer, som exempelvis vänner och förskola. Mesonivån består av ytterligare fler samspel mellan familjen och närmiljön, som grannskap, större vänskapskretsar och skola. Nästa nivå är exonivån som består av socialtjänstens organisation, föräldrarnas arbetsplats, samt kommunala resurser. Förhållandena på exonivån

påverkar barnet och familjen indirekt. Sista nivån är makronivån som består av lagar och regler på ett strukturellt plan som inte kan påverkas av den enskilda individen (ibid.).

När familjer bestämmer sig för att ta på sig ett familjehemsuppdrag påverkas familjehemsföräldrarna på många olika nivåer som de behöver förhålla sig till. Den utvecklingsekologiska teorin kan i denna studie klargöra hur de olika aktörerna upplever och erfar familjehemssekreterarnas stöd till familjehemsföräldrarna.

2.6.2 Nyinstitutionell organisationsteori

Nyinstitutionell organisationsteori är en organisationsteori som enligt Johansson (2006) har sitt ursprung i USA från 1970-talet. Trots nyinstitutionalismens påtagliga sociologiska ursprung tog det lång tid innan teorin fick fotfäste bland svenska sociologer (Johansson, 2006). Teorin uppstod som en kritisk reaktion på den tidigare organisationsteoretiska synen på organisationer som rationellt målinriktade. I kontrast gentemot denna syn hävdade nyinstitutionalismen att organisationer inte kan agera helt fritt gentemot omgivningen. Nyinstitutionalismen menar att institutionella organisationers handlingsfrihet begränsas av omgivningen utifrån institutionella krav som är socialt och kulturellt beroende (ibid.). Enligt Lilja och Larsson (2005) är exempelvis socialtjänsten en institutionell organisation.

Johansson (2006) framhäver att institutionalisering är en socialprocess där individer skapar en gemensam definition av den sociala verkligheten. Detta resulterar i att omgivningen utvecklar normer och regler för att definiera vilka handlingar som är godtagbara och inte. Omgivningens regler påverkar organisationens struktur utifrån att organisationen anpassar sig till de institutionella kraven. De institutionella kraven uppstår genom exempelvis politiska beslut, lagstiftning, allmänna opinionsströmningar eller professionella gruppers åsikter som framhåller att vissa organisationer utför vissa uppgifter bättre än andra och ska därför genomföra dessa. Vidare är det viktigt för organisationen att uppnå strukturell överensstämmelse med omgivningens institutionella krav, så kallad *institutionell ismorfism* eftersom organisationen belönas för sin följsamhet och legitimeras på så vis verksamheten. Genom institutionell ismorfism och den utökade legitimiteten ökar institutionella organisationer markant sina överlevnadschanser. Utifrån att de institutionella organisationernas anpassning till de institutionella kraven skapar en ökad legitimitet framgår det att anpassningen till viss del präglas av ett makt- och beroendeförhållande (ibid.).

Den nyinstitutionella organisationsteorin är viktig för denna studie eftersom teorin kan bidra med en förståelse för hur socialtjänsten som organisation påverkar familjehemsföräldrarnas och familjehemssekreterarnas upplevelser och erfarenheter av stödet.

3. Metod

3.1 Vetenskapsteoretiska utgångspunkter

Thurén (2007) framhåller att positivismen och hermeneutiken är två vetenskapliga huvudinriktningar där positivismen utgår från absolut kunskap medan hermeneutiken fokuserar på relativistiska tankegångar. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) kan en hermeneutisk ståndpunkt hjälpa forskaren att förstå den kunskap som frambringas genom kvalitativa intervjuer. Vidare beskriver Widerberg (2002) att hermeneutiken fokuserar på att tolka, klargöra, förtydliga samt översätta textens mening. Med hjälp av en hermeneutisk vetenskapsteoretisk utgångspunkt kan studiens författare tolka och förstå intervjupersonernas upplevelser av stödet. Valet av denna utgångspunkt stärks av Kvale och Brinkmanns (2009) argument om att syftet med hermeneutiken är att skapa en befogad och gemensam förståelse av meningen i texten.

Enligt Bryman (2011) är ontologin en filosofi som handlar om vad som är verklighet. Därefter betonas det att ontologin kan delas upp i två centrala ståndpunkter. Den första ståndpunkten är objektivism där sociala föremål anses vara oberoende av sociala aktörer. Den andra ståndpunkten är konstruktionism som syftar till att sociala företeelser är socialt konstruerade och bygger på aktörernas uppfattningar och handlingar (ibid.). Studiens författare föreställer sig att familjehemssekreterarnas och familjehemsföräldrarnas uppfattningar och handlingar påverkar samarbetet dem emellan, varav en bättre förståelse av aktörernas uppfattningar och handlingar önskas uppnås med en konstruktionistisk ståndpunkt.

De vetenskapsteoretiska utgångspunkterna kan i kombination med studiens valda teorier skapa en förståelse samt en förklaring av studiens resultat.

3.2 Förförståelse

Med utgångspunkt i hermeneutiken menar Thomsson (2002) att det är nödvändigt att utnyttja tidigare kunskaper och fördomar för att skapa en förförståelse för det individen ser. Författarnas förförståelse bygger på en pågående socionomutbildning där de har genomfört trettio veckors praktik på olika avdelningar inom socialtjänsten. Genom dessa praktikperioder samt sommarvikariat har en djupare förförståelse skapats av hur socialarbetarna arbetar samt vilka ramar de har att förhålla sig till.

Thomsson (2002) understryker att det både finns för och nackdelar med att intervjua personer som forskaren känner till sedan tidigare. Den största nackdelen kan innebära att förförståelsen styr för mycket vilket kan resultera i att forskaren inte låter intervjupersonen berätta tillräckligt mycket (ibid.). Eftersom en av studiens författare redan har en etablerad

kontakt med personalen gjordes valet att den personen endast skulle ha en observerande roll i intervjuerna med familjehemssekreterarna.

Följaktligen framhäver Thomsson (2002) vikten av att forskaren medvetandegör sin förförståelse för att arbetet ska få en god kvalitet. Studiens författare är medvetna om sin förförståelse och hoppas att den i kombination med den hermeneutiska utgångspunkten kommer skapa en tydligare bild av hur de olika aktörerna upplever och erfar stödet till familjehemsföräldrarna.

3.3 Metodval

Valet av en lämplig metod för studien baserades på studiens syfte och frågeställningar. Bryman (2011) beskriver den kvantitativa forskningsmetoden som en metod där kvantifiering och siffror betonas. Till skillnad mot den kvantitativa metoden beskrivs den kvalitativa forskningsmetoden som en strategi där vikt läggs på ord istället för kvantifiering (ibid.). Enligt Thurén (2007) är induktion och deduktion två olika synsätt att dra slutsatser på inom forskning. Deduktion grundar sig på logik medan induktion grundar sig på empiri (ibid.). Bryman (2011) påtalar att induktion oftast kopplas samman med kvalitativa metoder eftersom induktion fokuserar på individers uppfattningar och tolkningar av deras sociala verklighet. Med bakgrund till ovanstående valdes en kvalitativ metodansats med en induktiv inriktning eftersom studien fokuserar på att förstå enskilda familjehemsföräldrars och familjehemssekreterares erfarenheter och upplevelser.

Enligt Kvale och Brinkmann (2009) försöker forskare med hjälp av kvalitativa intervjuer förstå världen utifrån intervjupersonernas perspektiv. Bryman (2011) belyser att utförliga och detaljerade svar skapas med hjälp av kvalitativa intervjuer. Utifrån Kvale, Brinkmanns och Brymans ovan nämnda argument gjordes valet att använda sig av kvalitativa forskningsintervjuer som insamlingsmetod eftersom det anses som ett lämpligt sätt att besvara studiens syfte och frågeställningar.

Enligt Kvale och Brinkmann (2009) syftar de halvstrukturerade intervjuerna till att erhålla beskrivningar av intervjupersonernas levda värld utifrån en tolkning av innebörden hos det beskrivna fenomenet. Valet har gjorts att använda halvstrukturerade intervjuer eftersom studiens författare ville skapa utrymme för intervjupersonerna att lämna öppna, reflekterande svar vilket bidrar till en högre trovärdighet i deras berättelser.

3.4 Urval

Med metodvalet i beaktning har ett målstyrt urval utförts i första skedet av urvalsprocessen. Enligt Bryman (2011) innebär målstyrt urval att forskaren väljer ut intervjupersoner som de

anser är mest relevanta i relation till de formulerade forskningsfrågorna. För att kunna besvara studiens frågeställningar genomfördes intervjuer både med familjehemsföräldrar och familjehemssekreterare i en utvald kommun i södra Sverige.

Andra skedet i urvalsprocessen bestod av ett snöbollsurval vilket enligt Bryman (2011) är ett tillvägagångsätt där forskaren tar kontakt med ett fåtal individer som i sin tur tar kontakt med intervjupersonerna. Orsaken till detta är att studiens författare på grund av sekretesskäl som anges i sekretesslagen (1980) inte kunde vända sig direkt till familjehemsföräldrarna utan behövde gå via familjehemsenheten på socialtjänsten. En av familjehemssekreterarna på familjehemsenheten fungerade som en gatekeeper och kontaktade först familjehemsföräldrarna för att få ett godkännande av dem innan studiens författare kunde kontakta dem. Det finns en risk för att urvalet av intervjupersonerna kan ha påverkats eftersom gatekeepern kan ha lagt egna värderingar i valet av familjehemsföräldrar. Trots detta gjordes valet att ta denna risk eftersom kontakten med dessa informanter inte kunde ske på något annat sätt.

På grund av studiens begränsade tidsperspektiv ansågs åtta halvstrukturerade intervjuer vara lämpliga, varav fyra intervjuer genomfördes med familjehemsföräldrarna och fyra med familjehemssekreterarna. Anledningen till att två olika aktörer intervjuades var för att skapa en tydligare och bredare helhetsbild av hur stödet upplevs i praktiken. Intervjupersonerna skulle helst uppfylla vissa kriterier för att ingå i studien. Studiens författare hade önskemål om att familjehemsföräldrarna skulle ha arbetat som familjehem under minst ett års tid eftersom upplevelserna skulle grunda sig på en viss tids erfarenhet. Samma önskemål ställdes på familjehemssekreterarna eftersom upplevelserna även där skulle baseras på erfarenheter. Av de intervjupersoner som deltog i studien hade alla arbetat mer än ett år förutom en familjehemsförälder som endast arbetat i två månader.

Valet har gjorts att inte benämna kommunens namn på grund av risken för igenkännande. Anledningen till valet av denna kommun är för att den enligt Socialstyrelsen (2013a) ligger något högre när det gäller antal placerade barn i jämförelse med tre likartade kommuner. Ytterligare en annan anledning är att en av studiens författare redan har en tidigare etablerad kontakt med personalen som arbetar där. Anledningen till att studien begränsades till en enskild kommun var för att fokusera på intervjupersonernas unika berättelser på ett djupgående plan. Studiens resultat ger därför inte någon generaliserad bild av hur andra familjehemsföräldrar och familjehemssekreterare upplever stödet till familjehemsföräldrarna.

3.5 Datainsamling

Vid datainsamlingens start kontaktades familjehemssekreterarna på socialtjänsten i den utvalda kommunen. Följaktligen sändes ett informationsmejl till familjehemssekreterarna för att informera dem om vad studien handlade om, deras eventuella deltagande samt de etiska aspekterna av deltagandet i studien, se bilaga 1. När studiens författare fått kontaktuppgifterna till familjehemsföräldrarna blev nästa steg att även sända ett informationsmejl till dem samt att boka in tider för intervjuerna.

Genomförandet av de halvstrukturerade intervjuerna skedde enligt två intervjuguider. Kvale och Brinkmann (2009) framhåller att intervjuguider fungerar som ett manus som bidrar till struktur i intervjun. Studiens intervjuguider är utformade utifrån olika teman som bygger på studiens syfte, frågeställningar samt forskning. De teman som studien fokuserat på är bakgrund, kontakt, tillgänglighet, emotionellt stöd samt avslutningsfrågor, se bilaga 2 och 3 för intervjuguiderna.

Utifrån Kvale och Brinkmanns (2009) argument om att intervjufrågorna ska vara korta och enkla har begripliga frågor formulerats för intervjupersonerna. Både öppna frågor och uppföljningsfrågor har använts för att intervjupersonerna skulle få möjlighet att utforma svaren på sitt eget sätt. Innan de ordinarie intervjuerna genomfördes testades intervjuguidernas kvalitet genom två pilotintervjuer för att se om eventuella justeringar behövde göras. Pilotintervjuerna medförde inga ändringar i intervjuguiderna eftersom det framgick att frågorna i intervjuguiderna var relevanta för studiens teman. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) är inspelning av intervjuer det vanligaste sättet att registrera intervjuer på och det ger intervjuaren möjlighet att fokusera på ämnet och dynamiken i intervjun i efterhand. Intervjuerna spelades därför in med hjälp av diktafon och materialet var endast tillgängligt för studiens författare.

För att inhämta forskning inom området utfördes sökningar i olika databaser. En inledande sökning av vetenskapliga artiklar gjordes i databasen ProQuest Social Sciences som söker i sex olika databaser samtidigt. Detta gjordes för att få en överblick över hur forskningsläget beträffande ämnet ser ut. Därefter avgränsades sökningarna till databaserna PsycINFO och Social Services Abstract eftersom dessa databaser ansågs vara mest relevanta för studiens ämne. För att uppnå tillförlitlighet och trovärdighet i artiklarna begränsades alla sökningar till peer review. Genom att undersöka andra liknande studiers indexering identifierades relevanta sökord. Sökord som användes var "foster parents", "foster care", "surrogate parents", support*, "social service", "social support", availability, disruption*, guidance, "emotional support", sweden*, "utvecklingsekologisk teori" och "nyinstitutionell

organisationsteori". Sökorden kombinerades i olika sammanhang med hjälp av operatörer som AND och OR. Fortsättningsvis utfördes sökningar med samma sökord och begränsningar i databaserna Google Scholar och Libris med avsikt att finna ytterligare relevanta nationella artiklar. Ett urval gjordes därefter genom att läsa studiernas sammanfattningar och välja de mest relevanta för studiens ämnesområde. Förutom sökningarna i databaserna användes andra studiers referenshänvisningar för att hitta relevanta vetenskapliga artiklar. Ett problem som uppstod under datainsamlingen var att finna relevanta artiklar som var vetenskapligt granskade beträffande de svenska förhållandena. De få relevanta artiklar som hittades om de svenska förhållandena fick kompletteras av rapporter från FOU och Socialstyrelsen för att kunna presentera en nationell forskningsbild.

3.6 Databearbetning och dataanalys

För att förbereda intervjumaterialet för dataanalys har intervjuerna transkriberats vilket innebär att materialet ändrar form till en annan (Kvale & Brinkmann, 2009). Studiens inspelade material transkriberades och omvandlades därmed till textmassa för att inte gå miste om relevant information från intervjupersonerna. Materialet skrevs sedan ut och resulterade i sex till tio A4 sidor per intervju. Textmassan lästes noggrant igenom och bearbetades sedan manuellt med en understrykningspenna för att identifiera likheter och skillnader.

Efter att materialet har transkriberats var nästa steg enligt Kvale och Brinkmann (2009) att analysera materialet. För att skapa en förståelse för textmassans innehåll har intervjupersonernas berättelser noggrant analyserats med hjälp av en hermeneutisk utgångspunkt. Enligt Bryman (2011) är den kvalitativa innehållsanalysen den vanligaste analysmetoden inom kvalitativ metod. Den kvalitativa innehållsanalysen fokuserar på att söka efter bakomliggande teman i materialet (ibid.). Med studiens syfte och frågeställningar i beaktan gjordes valet att använda den kvalitativa innehållsanalysen eftersom den ansågs som lämplig utifrån intervjuernas karaktär. Utifrån intervjumaterialet samt med hänsyn till studiens syfte och frågeställningar identifierades tre deskriptiva huvudkategorier vilka var kontakt, tillgänglighet i stödet och emotionellt stöd. Därefter har sex tolkande teman skapats vilka är kontaktformer och dess betydelse, kontakt i form av handledning, begränsningar i tillgängligheten, tillgänglighet utanför kontorstid, relation samt bemötande. Ovanstående kategorier och teman kommer att vara rubriker och underrubriker i studiens resultat- och analysdel. Följaktligen användes meningskoncentrering som enligt Kvale och Brinkmann (2009) är ett arbetssätt där långa uttalanden från intervjupersonerna kortas ner till relevanta meningar. Tecknet (...) användes där meningar är överhoppade för att belysa det mest

centrala i studiens citat. För att kunna analysera de komplexa intervjuerna har meningskoncentrering varit betydelsefullt eftersom det relevanta i intervjupersonernas uttalanden kunde identifieras.

3.7 Reliabilitet och Validitet

Bryman (2011) påvisar att vissa författare har betonat att kvalitativa undersökningar ska bedömas samt värderas utifrån andra kriterier än validitet och reliabilitet. Tillförlitlighet anses vara ett användbart bedömningsinstrument vid granskning av kvalitativ forskning. Tillförlitligheten består av trovärdighet som representerar validitet samt pålitlighet som representerar reliabilitet. Trovärdighet innebär att studiens författare kan garantera att forskningen utförts enligt de regler som existerar samt att respondenterna i studien fått ta del av materialet så att de kan bekräfta att forskaren uppfattat det på rätt sätt (ibid.). De etiska reglerna har följts och genomsyrat hela arbetet men på grund av tidsaspekten har inte respondenterna fått ta del av det transkriberade materialet för att bekräfta att det stämmer överens med den bild de förmedlade. Enligt Bryman (2011) handlar pålitligheten om att studien presenterar en fullständig redogörelse för hur de gått tillväga i undersökningsprocessen så att möjligheterna för att göra en likadan studie ökar. Därför har studiens författare på ett detaljerat sätt beskrivit hur de gått till väga i hela arbetet. Vidare framhåller Bryman (2011) att kollegor kan fungera som granskare och bedöma kvaliteten på undersökningen under processens gång. Under hela arbetets gång har författarnas erfarna handledare läst, bedömt och granskat kvalitén i studien. Däremot understryker Bryman (2011) hur svårt det är att få samma resultat genom att upprepa kvalitativa undersökningar. Trots studiens detaljerade tillvägagångssätt kan det vara svårt att uppnå samma svar eftersom respondenterna är enskilda individer där upplevelser och erfarenheter kan variera stort. Ytterligare en annan orsak som försvårar möjligheterna att uppnå samma empiri är att författare har sitt egna tankesätt och väljer därför vart studiens fokus bör ligga. För att samma resultat ska uppnås måste de framtida forskarna inta samma tankesätt vilket nästintill är omöjligt eftersom alla forskare är enskilda individer med olika tankesätt.

3.8 Etiska överväganden

Kvale och Brinkmann (2009) påtalar att etiska problem genomsyrar hela forskningen samt att potentiella etiska frågor bör belysas redan från början av forskningen. Enligt vetenskapsrådet (2002) är de fyra etiska huvudkraven inom forskning informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Utifrån detta har valet gjorts att synliggöra de ovan nämnda etiska principerna. Bryman (2011) framhåller att informationskravet innebär att

forskaren ska informera alla deltagare om undersökningsprocessen samt undersökningens syfte. Samtyckeskravet handlar om att deltagarna själva ska bestämma över sin medverkan i undersökningen. Den tredje principen, konfidentialitetskravet handlar om deltagarnas rätt till anonymitet (ibid.). Kvale och Brinkmann (2009) förtydligar kravet genom att hävda att ingenting av den privata data som kan identifiera deltagarna i undersökningen får avslöjas. Avslutningsvis beskriver Bryman (2011) att syftet med nyttjandekravet handlar om att insamlad data beträffande deltagarna enbart får användas till forskningens ändamål.

De etiska principerna har valts att beaktas med hänsyn till studiens urval. Urvalet baseras på forskningsfrågan samt utifrån att deltagarna inte kommer lida några men så länge studiens författare arbetar efter de nämnda etiska principerna. De etiska principerna beaktades redan från studiens start genom att inledningsvis sända ut ett informationsmejl till studiens deltagare. I studiens informationsmejl framgick det hur arbetsprocessen kommer gå till samt vilket syfte uppsatsen har. Därefter poängterades det att deltagandet sker på fri vilja samt att all datainsamling kommer behandlas med största möjliga konfidentialitet för att säkra deltagarnas anonymitet. Därmed kommer alla namn i studien vara fiktiva. Avslutningsvis informerades deltagarna om att datainsamlingen enbart kommer att användas till forskningens ändamål.

4. Resultat och Analys

Under följande kapitel presenteras studiens insamlade empiri som skett via intervjuer med aktörerna familjehemssekreterare och familjehemsföräldrar. Det insamlade materialet är uppdelat i rubriker och underrubriker efter de kategorier och teman som identifierats med hjälp av den kvalitativa innehållsanalysen. Resultaten analyseras med hjälp av teorier och forskning i löpande text. De sju familjehemsföräldrarna som intervjuats har fått fiktiva namn som Britt och Göran, Lena och Jörgen, Mia och Martin samt Gabriella. Även de fyra familjehemssekreterarna som intervjuats har fått fiktiva namn som Nina, Alma, Moa och Åsa.

4.1 Kontakt

4.1.1 Kontaktformer och dess betydelse

Familjehemssekreterarna i denna studie upplever att kontakten med familjehemsföräldrarna ser olika ut eftersom familjerna har olika behov. Familjehemssekreteraren Åsa uppger att de ibland behöver ha daglig kontakt med familjehemsföräldrarna under ett par månader eftersom det kan vara rörigt i familjerna. På samma sätt påvisar forskning att frekvensen på kontakten mellan familjehemsföräldrarna och familjehemssekreterarna främst beror på vad

familjehemsföräldrarna har för behov av stöd (Triseliotis et al., 2000). Familjehemsföräldrarna i denna studie har en gemensam uppfattning om att kontakten i form av besök sker ungefär varannan månad men att besöken är mer frekventa i början av placeringen eftersom stödbehovet är som störst vid den tiden. Familjehemspappan Göran beskriver sin syn på hur kontakten med familjehemssekreteraren ser ut över tid:

När jag slarvigt tänker på hur det är att bli familjehem, tänker jag att det är som när man bytt försäkringsbolag. Då är det väldigt mycket intresse i början, sen minskar kontakten hela tiden om man inte hör av sig själv.

Trots att kontakten minskar med tiden så visar det sig att majoriteten av familjehemsföräldrarna i denna studie anser att kontakten i form av antal besök är tillräckliga vilket står i motsats till forskningen där familjehemsföräldrarna önskar fler besök (Triseliotis et al., 2000). Familjehemsföräldrarnas upplevelser om att antal besök är tillräckliga trots att kontakten minskar med tiden kan ur ett utvecklingsekologiskt synsätt förklaras som att aktörernas behov av samspel ständigt förändras. Enligt Socialstyrelsen (2013b) visar den utvecklingsekologiska teorin att utveckling sker i samspel med omgivningens olika faktorer. Familjehemsföräldrarna utvecklar med tiden en egen kompetens vilket resulterar i att de upplever besöken som tillräckliga trots att kontakten minskar med tiden. Familjehemssekreterarna i denna studie anser däremot att antal besök inte är tillräckliga och efterfrågar en tätare kontakt med mer direkta möten, vilket familjehemssekreteraren Alma beskriver på följande sätt:

Jag skulle vilja träffa alla mycket mer. Jag skulle vilja stämma av med varje familj, lite kort en gång i veckan. Kunna tänka mycket mer: Vart är vi nu? Vart är vi på väg sen? Vad tänker vi om nästa steg?

Familjehemssekreteraren Alma önskar mer tid för besök och utrymme för att stämma av hur familjernas situation ser ut och skapa en förståelse för vart de befinner sig för tillfället. Denna förståelse kräver en personlig kontakt i form av direkta möten. Det verkar finnas olika uppfattningar mellan familjehemsföräldrarna och familjehemssekreterarna i denna studie vad gäller hur ofta de behöver mötas. Utifrån ett utvecklingsekologiskt perspektiv betonar Andersson (2002) att människor påverkas av samspelet som sker mellan individen och dess omgivning. Samspelet mellan familjehemsföräldrarna och familjehemssekreterarna kan se

olika ut och har betydelse för hur aktörerna upplever behovet av besök. Sett ur den utvecklingsekologiska teorin är det viktigt för familjehemssekreterarna att vara lyhörda för familjernas behov.

Både familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna i denna studie är nöjda med telefonkontakten vilket även deltagarna i Wåhlanders och Högdins (2003) undersökning är. Aktörerna i denna studie uppger att de värdesätter telefon och mejl eftersom dem via dessa kontaktformer kan förmedla kompletterande uppgifter. Däremot påtalar familjehemssekreteraren Åsa att dessa kontaktformer inte får ersätta besöken och den personliga kontakten. Johansson (2006) förklarar ovanstående argument med hjälp av den nyinstitutionella organisationsteorin eftersom omgivningens regler och normer påverkar organisationen när de definierar vilka handlingar som är godtagbara. Därmed kan nyinstitutionalismen skapa en förståelse beträffande att omgivningen värdesätter den personliga kontakten samt att det därmed inte anses vara godtagbart att helt utesluta den.

Alla familjehemsföräldrar i denna studie poängterar att det är ytterst viktigt att ha en god kontakt med sin familjehemssekreterare. Vidare belyser Oosterman et al. (2007) vikten av att alla former av kontakt bör hålla en god kvalitet för att förhindra eventuella sammanbrott hos familjehemmen. I likhet med ovanstående forskningsresultat kopplar familjehemsmamman Britt samman hur en god kontakt kan förhindra sammanbrott inom familjehemmet:

Det ska vara ett automatiskt flöde av kontakt (...) Då tror vi att man kan undvika mycket sammanbrott, genom att ha detta väldigt strukturerat.

Ett sammanbrott har negativa konsekvenser på alla inblandade individer, det vill säga både för familjehemsföräldrarna, familjehemssekreterarna samt det placerade barnet. Eftersom Andersson (2002) säger att människor påverkas av samspelet ur ett utvecklingsekologiskt synsätt är det viktigt att kontakten fungerar mellan sekreterarna och föräldrarna så att ett sammanbrott inte uppstår.

4.1.2 Kontakt i form av handledning

Alla familjehemsföräldrarna i denna studie uppger att de har fått erbjudande om att få handledning med sin familjehemssekreterare och att de upplever den som mycket givande. I motsats till studiens resultat understryker Nordkvist (2004) i sin undersökning att det är väldigt få familjehemsföräldrar som erbjudits någon form av handledning. Familjehemsföräldrarna i denna studie upplever familjehemssekreterarnas tid att erbjuda handledning som tillräcklig. Däremot poängterar familjehemsmamman Gabriella att tid för

reflektion ibland upplevs som tigt. Vidare har sex av sju familjehemsföräldrar i studien blivit erbjudna extern handledning. Det är dock bara fyra familjehemsföräldrar som erhåller extern handledning eftersom två föräldrar avböjt sitt deltagande. Fortsättningsvis berättar familjehemsmamman Lena om sina upplevelser av den externa handledningen:

Vi har grupphandledning, där vi är sex familjehem som träffas och pratar med en handledare där vi pratar om familjehemsfrågor. Där får man nog bearbeta en hel del tillsammans med dem. Det är väldigt bra. Jag tycker att alla familjehemsföräldrar skulle behöva ha det faktiskt.

De familjehemsföräldrar som deltar i den externa handledningen upplever dessa tillfällen som betydelsefulla eftersom de får dela erfarenheter med andra familjehemsföräldrar. Betydelsen av att ingå i en samtalsgrupp tillsammans med andra familjehemsföräldrar uttrycks också som mycket önskvärt i den granskade forskningen (Nordkvist, 2004). Eftersom respondenterna i denna studie samt i den tidigare forskningen anser att det är betydelsefullt att träffa andra familjehemsföräldrar blir samspelet som Socialstyrelsen (2013b) betonar i den utvecklingsekologiska teorin återigen en betydelsefull faktor. Samspelet med andra människor som befinner sig i en likartad situation hjälper familjehemsföräldrarna att skapa ett sammanhang där känslor och handlingar blir mer begripliga. I motsats till att familjehemsföräldrarna i denna studie anser att familjehemssekreterarnas tid för handledning är tillräcklig uppger familjehemssekreterarna ett missnöje över det lilla tidsutrymme de har för att handleda familjehemsföräldrarna. Missnöjet återspeglas i familjehemssekreteraren Moas resonemang:

Det skulle absolut behövas mer tid för handledning. (...) Handledning är inte enskilda möten, det är en process som tar lång tid.

Handledning är en process som kräver en kontinuerlig kontakt vilket familjehemssekreterarna i denna studie upplever som svårt att skapa eftersom tidsutrymmet är begränsat. Ur ett utvecklingsekologiskt synsätt är en viktig faktor på makronivå organisationens resurser och vilja att erbjuda familjehemsföräldrarna handledning eftersom det påverkar upplevelserna av stödet på mesonivån. Trots att denna vilja existerar upplever familjehemssekreterarna i studien att resurser för att erbjuda handledning inte är tillräckliga och kan därmed förklaras av teorins olika nivåer. På makronivån påverkar resurserna organisationens struktur som i sin tur

påverkar familjehemssekreterarnas tid och möjlighet att erbjuda handledning på exonivån. Det blir återigen tydligt hur alla nivåer samspelar och detta styrks av att Socialstyrelsen (2013b) poängterar att nivåer som exo och makro påverkar individer indirekt vilket betyder att de enskilda individerna inte kan påverka förhållandena. Familjehemsföräldrarnas upplevelser av handledning är trots allt mycket positiva och kan ses som ett resultat av att majoriteten av dem både har handledning med deras familjehemssekreterare samt extern handledning.

4.2 Tillgänglighet i stödet

4.2.1 Begränsningar i tillgängligheten

I studien har det framkommit att det finns vissa faktorer som begränsar familjehemssekreterarnas tillgänglighet i stödet till familjehemsföräldrarna. Familjehemssekreterarna beskriver att de ansvarar för cirka tjugo familjehem vardera vilket upplevs vara en orsak till en begränsad tillgänglighet. Alla familjehemssekreterare i studien betonar arbetsbelastningen som stor och anser att mer personal behövs för att öka deras möjligheter att vara tillgängliga för familjehemsföräldrarna. Familjehemssekreteraren Alma uttrycker:

Det behöver vara färre familjer per handläggare så man får möjlighet att ge familjehemmen tillräckligt med stöd. (...) Tyvärr blir arbetet väldigt akut styrt när man har så många familjehem.

Eftersom familjehemssekreterarna i denna studie har så många familjer att arbeta med måste de prioritera situationer som är akuta vilket innebär att andra situationer bortprioriteras. Familjehemssekreteraren Moa betonar att antal placerade barn i ett familjehem påverkar omfattningen av stödet. Moa förklarar att en familj som har ett placerat barn behöver inte samma stöd som en familj som har tre placerade barn. Enligt familjehemssekreteraren verkar inte ledningen tagit hänsyn till detta fenomen eftersom det endast är en familjehemssekreterare per familjehem. Därefter poängterar familjehemssekreteraren Moa att kraven har ökat men att resurser inte tillsätts. På ett likartat sätt påvisar Wåhlander och Högdin (2003) i sin undersökning att behovet av stöd från familjehemssekreterarna har ökat eftersom det ställs högre krav på familjehemsuppdraget. Sammanfattningsvis förtydligar familjehemssekreterarna i denna studie att den höga arbetsbelastningen främst beror på ekonomiska resurser. Familjehemssekreteraren Nina framhåller att det är absurt att det inte satsas mer resurser inom familjehemsvården. Familjehemssekreterarna i Triseliotis et al.

(2000) undersökning betonar på ett likartat sätt att den ekonomiska budgeten påverkar myndighetens resurser i form av personal, vilket i sin tur påverkar deras tillgänglighet gentemot familjehemsföräldrarna. Problemet gällande den höga arbetsbelastningen har inte enbart uppmärksammats av familjehemssekreterarna utan även av familjehemsföräldrarna i denna studie. Tre av fyra familjehemsföräldrar i denna studie visar en förståelse för hur familjehemssekreterarnas höga arbetsbelastning påverkar deras tillgänglighet. Familjehemsmamman Mia beskriver sin bild av familjehemssekreterarnas arbetssituation:

Nämen alltså de har ju en otrolig arbetsbelastning, det är vi fullt medvetna om.

Det känns hemskt.

Familjehemsföräldern Mia är medveten om familjehemssekreterarnas påfrestande arbetssituation och framhåller att det är förfärligt att det är på det viset. Resultatet belyser att familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna i studien har en enig bild beträffande den höga arbetsbelastningen. Enligt den nyinstitutionella organisationsteorin påverkas organisationens struktur av de institutionella kraven som exempelvis innefattar politiska beslut (Johansson, 2006). De politiska besluten är avgörande för organisationens budget och påverkar möjligheterna att anställa flera familjehemssekreterare som i sin tur skapar en hög arbetsbelastning. Utifrån nyinstitutionalismen kan den höga arbetsbelastningen förklaras som en orsak till att familjehemssekreterarnas möjligheter att vara tillgängliga för familjehemsföräldrarna begränsas. Trots den höga arbetsbelastningen upplever alla familjehemsföräldrarna i studien att familjehemssekreterarna är tillräckligt tillgängliga för dem. Familjehemsföräldrarna tror att detta beror på att de är medvetna om deras rättigheter samt att de vågar kräva det stöd de behöver. Däremot uppger sex familjehemsföräldrar i denna studie att de har kännedom om att andra familjehemsföräldrar inte upplever familjehemssekreterarna som tillgängliga. Utifrån ovanstående fenomen blir det tydligt att de familjehemsföräldrar som inte har förmågan att kräva det stöd de har rätt till påverkas mer av den begränsande tillgängligheten än de föräldrar som kan kräva det stöd de behöver.

4.2.2 Tillgänglighet utanför kontorstid

Alla familjehemssekreterarna i denna studie framhåller att tillgängligheten efter kontorstid är ytterst begränsad. I samma riktning visar forskning att familjehemssekreterarna är svåra att nå under högtider och helger (Hudson & Levansseur 2002). Familjehemssekreteraren Nina beskriver tillgängligheten efter kontorstid på följande sätt:

Vi jobbar kontorstid. Vilket innebär att tillgängligheten efter kontorstid är obefintlig. (...) Helger jobbar vi inte ens. Är det något som händer då så är det jouten de får kontakta. Tyvärr. (...) Jag vet att det ibland uppstår en frustration hos familjehemmen men kanske ännu mer en frustration hos oss familjehemssekreterare.

Den begränsade möjligheten att vara tillgänglig utanför kontorstid skapar en frustration hos både familjehemsföräldrarna och familjehemssekreterarna. Familjehemssekreteraren Alma förklarar att den begränsade tillgängligheten främst beror på att organisationen styr arbetstiderna till 8.00–16.45. Sett ur det utvecklingsekologiska perspektivet bidrar organisationens uppbyggnad på makronivå till hur familjehemssekreterarnas arbetstider ser ut på exonivå. Detta bidrar till att familjehemssekreterarnas möjligheter att vara tillgängliga för familjehemsföräldrarna begränsas vilket i sin tur påverkar stödet på mesonivå. Enligt Andersson (2002) bidrar den utvecklingsekologiska teorin till en tydlig bild av hur omgivningens faktorer påverkar samspelet på de olika nivåerna, vilket i detta fall gäller tillgängligheten. Familjehemssekreteraren Alma poängterar att det är få saker i familjehemmen som händer under kontorstid. På samma sätt påtalar familjehemsföräldrarna i denna studie att det är under kvällar och helger som det sker saker i familjerna. Familjehemsmamman Britt belyser sin syn på tillgängligheten:

Det kan jag säga, att jag önskat att familjehemssekreteraren var tillgängliga kvällar och helger under det första året. För det var inte kul. Rakt upp och ner, det var urdåligt. Det är ju alltid på kvällar, helger och nätter när det händer mest.

Behovet av stöd efter kontorstid verkar vara stort och betonar betydelsen av att familjehemssekreterarna bör vara tillgängliga under dessa tider. Två av familjehemssekreterarna i denna studie har löst problemet med tillgängligheten på kvällar och helger på egen hand. De beskriver att vid specifika tillfällen har de varit kontaktbara för vissa familjehemsföräldrar på sin lediga tid vilket de poängterar inte ingår i deras arbetsuppgifter. Forskningen påvisar att även andra familjehemssekreterare har avsatt sin lediga tid åt att stödja familjehemsföräldrarna vid krissituationer (Nordkvist, 2004). Beträffande familjehemssekreterarnas arbetstider kan ovanstående fenomen förklaras utifrån den nyinstitutionella organisationsteorin eftersom politiska beslut är styrande faktorer som påverkar familjehemssekreterarnas tillgänglighet utanför kontorstid. På grund av

organisationens uppbyggnad har familjehemssekreterarna på eget initiativ, vid specifika tillfällen varit tillgängliga utanför arbetstid trots att det inte ingår i deras arbetsuppgifter. Johansson (2006) påtalar att de institutionella kraven påverkar organisationens struktur vilket i detta fall begränsar familjehemssekreterarnas tillgänglighet.

Majoriteten av familjehemssekreterarna i denna studie har en gemensam önskan om att vara mer tillgängliga för familjehemsföräldrarna vid kvällar och helger. Familjehemssekreteraren Alma betonar att familjehemsenheten skulle behöva ha en egen jourverksamhet inom familjehemsenheten eftersom det alltid bör finnas en familjehemssekreterare som är anträffbar. På samma sätt önskar familjehemsföräldrarna i denna studie mer tillgänglighet främst under kvällar och helger. Två familjehemsföräldrar föreslår att familjehemsenheten bör ha kvällsöppet en till två gånger i veckan eftersom det är då familjehemsföräldrarna är lättast att få kontakt med. Två andra familjehemsföräldrar önskar att familjehemssekreterarna har en telefontid där det alltid finns en familjehemssekreterare som kan besvara deras frågor. Däremot uttrycker inte de andra tre familjehemsföräldrarna någon ytterligare önskan om större tillgänglighet efter kontorstid på grund av att de inte varit i behov av det. Med bakgrund av ovanstående underlag blir det uppenbart att majoriteten av respondenterna önskar någon slags förändring för att förbättra familjehemssekreterarnas tillgänglighet i stödet till familjehemsföräldrarna.

4.3 Emotionellt stöd

4.3.1 Relation

Studiens empiri har påvisat att ett handläggarytbyte kan ha en stor inverkan på relationen mellan aktörerna. Fyra familjehemsföräldrar i denna studie har upplevt ett byte av familjehemssekreterare. Två familjehemsföräldrar anser att det inte var något problem eftersom bytet inte skedde i ett kritiskt läge. Däremot påtalar de att det hade varit betydligt svårare om bytet skett i början av placeringen eftersom det ofta är en känslig period. De andra två familjehemsföräldrarna upplevde bytet som svårt eftersom de var vana vid sin första familjehemssekreterare och deras relation till varandra. Utifrån forskningen finns en klar och tydlig bild av att hög personalomsättning påverkar relationen mellan aktörerna (MacGregors et al., 2006). En konsekvens av personalomsättningen är att det tar tid för en ny handläggare att sätta sig in i familjens situation samt att det är en påfrestande process för familjehemmet (Triseliotis et al., 2000; Länsstyrelsen, 2008). Enligt Andersson (1986) förklarar utvecklingsekologiska teorin att olika miljöer skapar olika relationer. Ur ett utvecklingsekologiskt synsätt skapar en förändring i systemet också en förändring i

relationen. Förändringen innebär att aktörerna måste bygga upp en ny relation för att kunna samspela med varandra i de nya miljöerna. Att ett byte av familjehemssekreterare påverkar relationen stärks av familjehemsföräldrarna Göran och Britts argument om att deras goda relation grundar sig i att de haft samma familjehemssekreterare under hela uppdraget. Trots att hälften av familjehemsföräldrarna i studien har bytt familjehemssekreterare uppger alla familjehemsföräldrar att de har ett stort förtroende och en god relation med sina familjehemssekreterare eftersom de har en ärlig och öppen kommunikation. Familjehemsmamman Gabriella beskriver sin relation till familjehemssekreteraren som:

Vår relation är glad. Jag kan vara ärlig. Jag känner mig trygg med att prata med min familjehemssekreterare. Hon är ett bra stöd och jag känner ett stort förtroende för henne.

Känslan av att ha en god relation samt ett stort förtroende till sin familjehemssekreterare påverkar upplevelserna av det emotionella stödet. I samma riktning påvisar MacGregor et al. (2006) i sin undersökning att de familjehemsföräldrar som upplevde att de hade ett bra emotionellt stöd var de som hade en bra relation och kommunikation med familjehemssekreterarna. Familjehemssekreterarna i denna studie anser att de generellt sätt har en god relation med alla sina familjehemsföräldrar. Familjehemssekreteraren Åsa belyser sitt perspektiv på hur relationen till familjehemsföräldrarna ser ut:

Jag tycker generellt att jag har en bra relation till mina familjehem. (...) Har dem förtroende för mig så ger jag dem ett bättre stöd. Ömsesidigt förtroende är viktigt. Sen tror jag det är viktigt att när de ringer och säger hör av dig att man faktiskt hör av sig, jag tror det är en del av att få ett förtroende.

Ömsesidigt förtroende är viktigt för att familjehemssekreterarna ska kunna skapa en god relation med familjehemsföräldrarna. Eftersom även ärlighet är en förutsättning för att bygga en god relation är det betydelsefullt att familjehemssekreterarna håller det dem lovar. I den utvecklingsekologiska teorin betonas samspel och interaktion med individers omgivning på olika nivåer (Socialstyrelsen, 2013b). För att aktörerna ska kunna samspela och interagera med varandra krävs ett gott förtroende och en bra relation. I denna studie upplever alla intervjupersonerna att de har en god relation och ett gott förtroende till varandra vilket ur ett

utvecklingsekologiskt synsätt kan ses som ett lyckat samspel mellan aktörerna på de olika nivåerna.

4.3.2 Bemötande

En viktig aspekt i det emotionella stödet handlar om hur familjehemssekreterarna bemöter familjehemsföräldrarna känslomässigt. Båda aktörerna i studien belyser att viktiga egenskaper i bemötandet av familjehemsföräldrarna är att våga lyssna och vara närvarande. Familjehemssekreteraren Moa fortsätter med att förtydliga vad som är viktigt i bemötandet gentemot familjehemsföräldrarna:

Att man lyssnar och bekräftar. Att man inte ger råd i första hand, lyssna! De bästa lösningarna brukar de ha själva. Det handlar mycket om respekt också.

Det är viktigt att få familjehemsföräldrarna att förstå att de oftast är dem själva som har lösningen och att den inte kommer från familjehemssekreterarna. Vidare anses element som att lyssna, bekräfta samt respektera vara nödvändiga för att skapa en förståelse för vart familjehemsföräldrarna befinner sig och där med vilket emotionellt stöd de är i behov av. På ett likartat sätt påtalar forskningen betydelsen av att familjehemsföräldrarna blir bekräftade och respekterade av familjehemssekreterarna (Hudson och Levasseur, 2002; MacGregor et al., 2006). Majoriteten av familjehemsföräldrarna i denna studie upplever att deras familjehemssekreterare bemöter dem på ett bra sätt eftersom de får konkreta råd och förslag. De uttrycker att familjehemssekreteraren bemöter dem känslomässigt genom att lyssna och förstå. Familjehemspappan Jörgen beskriver sin familjehemssekreterare som en slags förebild och att han inte skulle kunna tänka sig en bättre familjehemssekreterare eftersom hon alltid lyssnar och kommer med bra råd. Däremot uppger familjehemsföräldrarna Britt och Göran en besvikelse beträffande ett av de grundläggande råden de erhållit, vilket Britt beskriver på följande sätt:

Var bara en vanlig förälder och gör som ni har gjort mot era biologiska barn. Det är nog tyvärr en av de största osanningarna man lär ut på grundutbildningen, för så är det inte. Det fungerar inte att göra som man gjort mot sina biologiska barn. (...) Det var ett av de viktigaste råden jag tog till mig (...) det höll på att ta knäcken på mig som människa.

Familjehemsföräldrarna Britt och Göran upplever att ovanstående fenomen är viktigt att lyfta

eftersom rådet inte fungerar i praktiken. Familjehemssekreteraren Moa bekräftar familjehemsföräldrarnas upplevelser eftersom hon betonar vikten av att bemöta familjehemsföräldrarnas emotionella frustration när inga av de tidigare strategier de använt gentemot sina biologiska barn fungerar. Ur ett utvecklingsekologiskt synsätt kan ovanstående underlag förstås genom Socialstyrelsens (2013b) förklaring om att samspelet sker i interaktion med olika faktorer på olika analysnivåer som mikro, meso, och exonivå. Fenomenet kan ses som att grundutbildningen på exonivå förmedlar en felaktig bild av stödet till familjehemsföräldrarna på mesonivå. Därefter resulterar det i att familjehemsföräldrarna upptäcker att rådet inte fungerar i praktiken på mikronivån vilket i sin tur drabbar alla inblandade. Detta bidrar till en förståelse av hur viktigt det är att familjehemsföräldrarna får rätt stöd och råd från början samt att samspelet måste fungera mellan de olika nivåerna. Fenomenet kan utifrån Johanssons (2006) beskrivning av den nyinstitutionella organisationsteorin förstås som att grundutbildningen inte leds av den lämpligaste arbetsgruppen. Nyinstitutionalismen skapar en tanke om att arbetsgruppen bör bestå av både familjehemssekreterare och erfarna familjehemsföräldrar för att kunna förmedla en tydlig och ärlig bild av familjehemsuppdraget. Detta skulle bidra till att familjehemsföräldrarna redan från start erhåller konkret emotionellt stöd.

5. Diskussion

Syftet med studien var att undersöka familjehemssekreterarnas och familjehemsföräldrarnas upplevelser och erfarenheter av det stöd familjehemssekreterarna erbjuder familjehemsföräldrarna. Uppsatsen har fokuserat på stödet beträffande kontakten, tillgängligheten samt det emotionella stödet. Studiens syfte och frågeställningar har besvarats genom kvalitativa intervjuer vilket redovisas i resultat- och analysdelen. I kapitlet nedan kommer resultatet tolkas, värderas och diskuteras.

5.1 Studiens slutsatser

Upplevelserna och erfarenheterna beträffande kontakten mellan familjehemsföräldrarna och familjehemssekreterarna skiljer sig bland aktörerna. De sju familjehemsföräldrar som deltog i denna studie upplever antal besök som tillräckliga utifrån deras behov. Däremot upplever alla fyra familjehemssekreterarna i studien att de har för lite tidsutrymme för att genomföra tillräckligt många besök. Empirin visar att behovet av kontakten varierar eftersom familjehemssekreterarna i vissa perioder måste ha daglig kontakt med familjehemsföräldrarna. Studiens insamlade material påtalar att kontakten mellan aktörerna

bör styras efter familjehemsföräldrarnas behov och inte utifrån familjehemssekreterarnas möjligheter. Personlig kontakt i form av möten poängteras som mycket värdefull eftersom den aldrig kan ersättas med andra kontaktformer utan bara kompletteras. Utifrån studiens resultat och forskning blir det tydligt att en bra kontakt mellan aktörerna kan förhindra eventuella sammanbrott och dess förödande konsekvenser. Med bakgrund av ovanstående underlag bör därför familjehemssekreterarna fortsättningsvis eftersträva en kontakt med god kvalitet i sitt arbete eftersom det gynnar alla inblandade.

Beträffande handledningen är alla familjehemsföräldrarna nöjda med den handledning som erbjuds av familjehemssekreterarna. Familjehemssekreterarna är däremot inte nöjda med den begränsade tiden de har för att kunna erbjuda enskild handledning till sina familjehemsföräldrar. Utifrån ovanstående argument kan studiens författare konstatera att den höga arbetsbelastningen påverkar möjligheten att ge stöd till familjehemsföräldrarna eftersom tidsutrymmet för handledning är begränsat. De familjehemsföräldrar som erhåller extern handledning uppger att de har goda erfarenheter av detta och påtalar att alla familjehemsföräldrar bör delta i dessa handledningsgrupper. Empirin framhäver vikten av att träffa andra familjehemsföräldrar eftersom respondenterna upplevde att det är vid dessa tillfällen de möts av mer förståelse eftersom familjerna befinner sig i likartade situationer. Utifrån de positiva resultaten blir det tydligt för studiens författare att de yrkesverksamma inom familjehemsvården bör satsa mer på att försöka få alla familjehemsföräldrarna att delta i den externa handledningen.

Studiens författare har med hjälp av den nyinstitutionella organisationsteorin fått en bredare förståelse för hur de strukturella faktorerna påverkar gräsrotsbyråkraternas möjligheter att utföra sitt arbete på ett korrekt sätt samt hur det i sin tur påverkar stödet till familjehemsföräldrarna. Förståelsen grundar sig i Johanssons (2006) argument om att organisationen påverkas av omgivningen och de institutionella kraven. Samtliga familjehemssekreterare i denna studie uttrycker att den höga arbetsbelastningen påverkar deras tillgänglighet gentemot familjehemsföräldrarna. Utifrån empirin blir det tydligt att kraven ökar utan att resurser tillsätts. Trots att socialtjänstens stödansvar återfinns i socialtjänstlagen (2001:453) saknas det enligt familjehemssekreterarna resurser för att kunna verkställa stödet fullt ut. Studiens författare tolkar detta som att ekonomiska resurser behövs för att anställa mer personal så familjehemssekreterarna får tid och möjlighet att vara så tillgängliga som arbetet kräver. Även familjehemsföräldrarna i studien framhåller att det är för mycket arbete på varje enskild familjehemssekreterare. Utifrån de insamlade resultaten kan studiens författare konstatera att den höga arbetsbelastningen är ett stort problem inom

familjehemsvården i denna kommun. Forskningen har visat att en av de främsta anledningarna till att familjehemsföräldrarna slutar arbeta som familjehem är för att familjehemssekreterarna upplevs som otillgängliga (Rhodes et al., 2001). Eftersom familjehemmen är en viktig resurs för samhället anser studiens författare att resurser inom socialt arbete bör satsa mer på familjehemsvården för att förhindra att familjehemsföräldrarna fransäger sig sina uppdrag.

Vidare önskar båda aktörerna att familjehemssekreterarna ska vara mer tillgängliga utanför kontorstid eftersom de anser att det är då det händer saker i familjerna. Både familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna i studien har förslag på idéer för hur tillgängligheten kan bli bättre. En familjehemssekreterare föreslår en egen jourverksamhet inom familjehemsenheten. En fördel med en egen jourverksamhet är enligt studiens författare att familjehemssekreterarna till skillnad från den nuvarande socialjournen skulle ha mer kännedom om familjernas situation och kan därmed snabbare bedöma vilket stöd de behöver i den akuta situationen. Ytterligare en fördel med en jourverksamhet inom enheten är att det skulle förändra den ohållbara situation som nu råder, det vill säga att familjehemssekreterarna inte skulle behöva arbeta på sin fritid. Två andra familjehemsföräldrar föreslår att familjehemsenheten bör ha kvällsöppet för att ta emot familjehemsföräldrarna på eftermiddagen när de oftast är lediga. På grund av att båda aktörerna uttrycker en önskan om förändring är det enligt studiens författare viktigt att socialtjänsten får kännedom om deras önskemål eftersom de behöver veta vad familjehemsföräldrarna är i behov av för att kunna förbättra stödet till dem. Trots bristen på tillgänglighet upplever alla familjehemsföräldrarna i studien att familjehemssekreterarna är tillräckligt tillgängliga för dem. Familjehemsföräldrarna betonar däremot att de tror att det beror på att de vågar kräva det stöd de har rätt till. Sex av familjehemsföräldrarna påvisar att de har kännedom om andra familjehemsföräldrar som inte anser att familjehemssekreterarna är tillräckligt tillgängliga. Studiens författare tolkar detta som att de familjehemsföräldrar som inte kräver det stöd de har rätt till hamnar i kläm när tillgängligheten är begränsad.

Betydelsen av att ha samma familjehemssekreterare framträder i resultaten som positivt eftersom två familjehemsföräldrar poängterar att deras goda relation till familjehemssekreteraren grundar sig i att de har haft samma sekreterare hela tiden. Eftersom detta är en betydelsefull aspekt i hur familjehemsföräldrarna upplever relationen anser studiens författare att socialtjänsten bör arbeta för att det ska vara så få handlägggarbyten som möjligt. Vidare är båda aktörerna nöjda med relationen och känner ett stort förtroende för varandra. Studiens författare tolkar ovanstående underlag som att familjehemssekreterarna har

kompetens att bygga relationer. Utifrån aktörernas upplevelser blir det tydligt att bristerna inom det emotionella stödet inte beror på relationens kvalitet utan handlar om att det blir problematiskt när en ny relation måste byggas vid handläggarbyten.

Familjehemsföräldrarna i studien är nöjda med hur familjehemssekreterarna bemöter dem. Båda aktörerna har en gemensam uppfattning om vad som är betydelsefullt i ett emotionellt bemötande. Däremot uttrycker två familjehemsföräldrar en besvikelse över ett felaktigt råd de erhållit under grundutbildningen. Enligt Andersson (2002) skapar den utvecklingsekologiska teorin utrymme för att lyfta upp alla aspekter som kan påverka en individ på alla olika nivåer. Det kan handla om specifika detaljer, exempelvis ett felaktigt råd som på en högre nivå inte skapar några konsekvenser. Konsekvenserna av det felaktiga rådet uppstår inte förrän på en lägre nivå när familjehemsföräldrarna försöker applicera rådet i praktiken och inser att det inte stämmer överens med verkligheten. De yrkesverksamma bör se över vilka råd de ger ut på grundutbildningen för att förebygga eventuella missförstånd i framtiden. Studiens författare anser att de råd som förmedlas bör grunda sig i familjehemsföräldrarnas erfarenheter eftersom det är dem som verkligen vet hur det är att arbeta som familjehem.

Majoriteten av familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna är generellt sätt nöjda med själva stödet som familjehemsföräldrarna erhåller. Det aktörerna lyfter som en brist är inte stödet i sig utan tiden och möjligheten att erbjuda stöd. Denna studie resulterar i reflektioner om att stödet i denna kommun inte bör förändras utan snarare förstärkas. För att detta ska ske krävs det att mer resurser tillsätts inom familjehemsvården.

5.2 För- och nackdelar med vald metod

Valet av att använda sig av en kvalitativ metod gjordes för att erhålla en djupare förståelse om intervjupersonernas upplevelser och erfarenheter, vilket inte skulle uppnås med en kvantitativ metod. En fördel med kvalitativa intervjuer som insamlingsmetod har varit att studiens författare erhållit detaljerade och djupgående svar vilket var nödvändigt för att kunna besvara studiens syfte. Den främsta nackdelen med den valda metoden är det begränsade urvalet som resulterar i svårigheter att generalisera resultatet. Anledningen till att det inte har inkluderats fler intervjupersoner i studien beror på tidsaspekten. Studiens val av en specifik kommun kan också ses som en nackdel eftersom det bidrar till ytterligare svårigheter att generalisera de svar studien kommit fram till. Däremot är fördelen med det begränsade urvalet att studiens författare har haft tid att fördjupa sig i studiens empiri vilket var relevant för studiens syfte och frågeställningar.

5.3 Förslag på vidare forskning

Under arbetet med studien har flera intressanta tankar och funderingar gällande familjehemsvården skapats vilket inte ryms inom ramen för denna studie. Det fenomen som undersöks i studien är viktigt eftersom stödet till familjehemsföräldrarna betonats ur både familjehemsföräldrarnas och familjehemssekreterarnas perspektiv. Studier som berör båda aktörernas upplevelser har visat sig vara begränsade inom forskningen. För att öka generaliserbarheten bör framtida forskning fokusera på att studera båda aktörernas upplevelser av stödet till familjehemsföräldrar i alla Sveriges kommuner.

Det som blivit tydligt under studiens genomförande är att aktörerna upplever stödet i sig som bra men att de samtidigt upplever att möjligheterna till att erbjuda eller att bli erbjuden stödet är problematiskt. Ytterligare ett förslag på vad vidare forskning bör undersöka är hur de strukturella faktorerna påverkar möjligheterna att erbjuda stöd till familjehemsföräldrarna. Ovanstående fenomen bör lyftas i forskningen så att eventuella lösningar kan identifieras.

Referenslista

Andersson, B. (1986). *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur

Andersson, G. (2001). The motives of foster parents, their family and work circumstances. *The British Journal of Social Work*, 31(2), 235-248.

Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/61466730?accountid=12495>

Andersson, G. (2002) Utvecklingsekologi och sociala problem. I A. Meeuwisse & H. Swärd (Red.), *Perspektiv på sociala problem* (s-185-198). Stockholm: Natur och kultur.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Holmsten, S. (2012) *Familjehem behövs: vad behöver familjehemmen?* Västerås: FOU Västmanlands Kommuner och Landsting.

Hudson, P., & Levasseur, K. (2002). Supporting foster parents: Caring voices. *Child Welfare*, 81(6), 853-877.

Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/61550664?accountid=12495>

Höjer, I. (2001). *Fosterfamiljens inre liv*. Diss. Göteborg : Univ., 2001. Göteborg.

Höjer, I. (2004). What happens in the foster family? A study of fostering relationships in sweden. *Adoption & Fostering*, 28(1), 38-48.

Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/61503405?accountid=12495>

Ivanova, V., & Brown, J. (2010). Support needs of aboriginal foster parents. *Children and Youth Services Review*, 32(12), 1796-1802.

Doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.07.025>

Johansson, R. (2006). Nyinstitutionell organisationsteori: från sociologi i USA till socialt arbete i Sverige. I O. Grape., B. Blom R. & Johansson (Red.), *Organisation och omvärld: nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer* (s.17-45). Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lilja, J. & Larsson, S. (2005). Organisationsanalys: Teoretiska och metodologiska perspektiv. I S. Larsson, J. Lilja & K. Mannheimer (red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete* (ss.305-333). Lund: Studentlitteratur.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län (2008). *Tillsyn av familjehemsvården i Västra Götalands län- granskning i 11 kommuner/stadsdelsnämnder* (Rapport, 2008:64). Göteborg: Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Från

http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2008/Rapport2008_64_Tillsyn_familjehemsvard.pdf

MacGregor, T. E., Rodger, S., Cummings, A. L., & Leschied, A. W. (2006). The needs of foster parents: A qualitative study of motivation, support, and retention. *Qualitative Social Work: Research and Practice*, 5(3), 351-368. Doi:<http://dx.doi.org/10.1177/1473325006067365>

Nordkvist, C. (2004). *Så kände vi: en utvärdering om familjehemmens upplevelse av FIA, projektet Fosterbarn i Anknytning*. Härnösand: FoU Västernorrland.

Oosterman, M., Schuengel, C., Slot, N. W., Bullens, R. A. R., & Doreleijers, T. A. H. (2007). Disruptions in foster care: A review and meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 29(1), 53-76. Doi:<http://dx.doi.org/10.1016/j.chilyouth.2006.07.003>

Rhodes, K. W., Orme, J. G., & Buehler, C. (2001). A comparison of family foster parents who quit, consider quitting, and plan to continue fostering. *Social Service Review*, 75(1), 84-114. Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/61328223?accountid=12495>

Sekretesslagen. SFS 1980:100.

Socialförsäkringsbalken. SFS 2010:110.

Socialtjänstförordning. SFS 2001:937.

Socialtjänstlagen. SFS 2001:453.

Sundell, K. & Thunell, M. (1997). *Att arbeta som familjehem: en undersökning av familjehemsvården*. Stockholm: Socialtjänsten, FoU-byrån.

Socialstyrelsen (2012). *Barn och unga i familjehem och HVB: handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter*. Stockholm: Socialstyrelsen. Hämtad 12 november, 2014, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18923/2013-1-1.pdf>

Socialstyrelsen (2013a). *Barn och unga: insatser år 2012: vissa insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)*. Stockholm: Socialstyrelsen. Hämtad 12 november, 2014, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19165/2013-6-40.pdf>

Socialstyrelsen. (2013b). *Grundbok barns behov i centrum (BBIC)*. Stockholm: Socialstyrelsen. Hämtad 12 november, 2014, från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19217/2013-11-2.pdf>

Thomsson, H. (2002). *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. (2., [omarb.] uppl.) Stockholm: Liber.

Triseliotis, J., Borland, M. & Hill, M. (2000). *Delivering foster care*. London: British Agencies for Adoption and Fostering.

Vetenskapsrådet (2002) Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Stockholm: Elanders Gotab

Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur

Wåhlander, E. & Högdin, S. (2003). *Familjeliv som yrkesliv: en enkätstudie av familjehemmen i Solna stad*. Sollentuna: FoU nordväst, Stockholms län.

Bilaga 1 Informationsmejl

Hej!

Andrea och Jonna heter vi och är två studenter från socionomprogrammet i Östersund. Under hösten/vintern 2014 skriver vi vår c-uppsats som handlar om socialtjänstens stöd till familjehem. Syftet med studien är att undersöka familjehemssekreterarnas och familjehemsföräldrarnas upplevelser och erfarenheter av det stöd familjehemssekreterarna erbjuder familjehemsföräldrarna. Vidare bryts syftet ned i följande frågeställningar:

- Hur upplever och erfar de båda aktörerna kontakten mellan familjehemssekreterarna och familjehemsföräldrarna?
- Hur upplever och erfar de båda aktörerna familjehemssekreterarnas tillgänglighet i stödet till familjehemsföräldrarna?
- Hur upplever och erfar de båda aktörerna det emotionella stöd som familjehemsföräldrarna erbjuds?

Eftersom ni är aktiva som familjehem eller familjehemssekreterare i vår utvalda kommun skriver vi till er. För att besvara vårt syfte vill vi genomföra intervjuer med både er familjehemsföräldrar och er familjehemssekreterare. Intervjuerna kommer baseras på en intervjuguide med fokus på bakgrund, kontakt, tillgänglighet, emotionellt stöd samt avslutningsfrågor.

För att bedriva denna studie kommer vi att följa de etiska reglerna rörande samhällsvetenskaplig forskning. Detta innebär att deltagarna kommer få all information om studien och undersökningsprocessen. Deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst under studiens gång. Dessutom kommer deltagarna vara anonyma då all personlig data kommer avidentifieras. Avslutningsvis kommer det insamlade materialet enbart att användas till forskningens ändamål.

Intervjuerna beräknas pågå under ca 1 timme och intervjuerna kommer spelas in för att sedan skrivas ut i textformat. Det inspelade materialet kommer förvaras så att enbart studiens författare har tillgång till det. Efter att mittuniversitetet har godkänt uppsatsen kommer materialet att raderas.

Ert deltagande är viktigt för oss då vi behöver förstå era upplevelser för att kunna besvara vårt syfte och våra frågeställningar. Vår tanke är att genomföra intervjuerna under fredag v46 & v47.

Vi återkommer till er per telefon eller mejl för att klargöra om ni fortfarande vill/kan delta i studien.

Med Vänliga Hälsningar,

Andrea Adlertz och Jonna Åkerberg

andrea_adlertz@hotmail.com / jonna.akerberg@hotmail.com

073-990 16 30/ 070-58 22 702

Socionomprogrammet termin 6 på Mittuniversitetet, Östersund

Bilaga 2 Intervjuguide för familjehemsföräldrarna

Bakgrund

- Kan ni beskriva varför ni valde att bli familjehem?
- Hur länge har ni arbetat som familjehem?
- Har ni fått någon utbildning för ert familjehemsuppdrag?

Kontakt

- Hur ofta träffar ni er familjehemssekreterare?
- *Hur ser dessa besök ut? Sker besöken i hemmet eller på kontoret?*
- *Upplever ni att besöken är tillräckliga?*
- Hur ofta har ni kontakt med familjehemssekreteraren via telefon eller mejl?
- *Vad anser ni om dessa kontaktformer?*
- Vem är initiativtagaren till kontakten?
- Hur skulle ni beskriva kontakten mellan er och familjehemssekreterarna i form av handledning?
- Upplever ni att kontakten med familjehemssekreteraren ger er stöd i ert familjehemsuppdrag?
- Om ni fick bestämma, hur skulle kontakten mellan er och familjehemssekreteraren se ut?

Tillgänglighet

- Hur upplever ni familjehemssekreterarens tillgänglighet?
- *Vid kvällar?*
- *Vid helger?*
- *Vid semestrar?*
- *Vid akuta situationer?*
- Kan ni beskriva något tillfälle då behovet av stöd varit mer påtagligt än vanligt?
- *Hur upplevde ni stödet vid denna situation?*
- Upplever ni att familjehemssekreteraren har tid och möjlighet att reflektera kring uppdraget tillsammans med er?
- Hur tror ni familjehemssekreterarnas tillgänglighet påverkas av organisationens riktlinjer och ramar?
- Anser ni att familjehemssekreteraren är tillräckligt tillgänglig för er?
- *Skulle ni önska att det såg annorlunda ut?*

Emotionellt stöd

- Vad anser ni om er relation till er familjehemssekreterare?
- *Upplever ni att något fungerar bra eller mindre bra i relationen?*
- Hur ser kommunikationen ut mellan er och familjehemssekreteraren?
- *Kommunicerar ni båda lika mycket med er familjehemssekreterare?*
- *Vad tycker ni om detta?*
- Hur skulle ni beskriva ert förtroende för familjehemssekreteraren?
- Upplever ni att ni kan berätta allt som har med uppdraget att göra för er familjehemssekreterare?
- *Finns det något som är svårare respektive lättare att ta upp?*
- Ibland kan det vara emotionellt påfrestande att vara familjehem. Hur kan familjehemssekreteraren bemöta dessa känslor?
- Anser ni att familjehemssekreteraren respekterar era åsikter kring familjehemsuppdraget?

- *På vilket sätt respekteras/inte respekteras era åsikter?*
- Vad anser ni är viktigt i familjehemssekreterarens bemötande?

Avslutningsfrågor

- Är det någonting ni som familjehemsföräldrar vill tillägga eller som ni tycker är viktig att poängtera i vår studie?
- Kan vi kontakta er i efterhand om det skulle uppstå ytterligare frågor?

Bilaga 3 Intervjuguide för familjehemssekreterarna

Bakgrund

- Vad har du för yrkesutbildning?
- Hur länge har du arbetat som familjehemssekreterare?
- Hur många familjehem ansvarar varje enskild familjehemssekreterare för?

Kontakt

- Hur ofta träffar du familjehemsföräldrarna?
- *Hur ser dessa besök ut? Sker besöken i hemmet eller på kontoret?*
- *Upplever du att besöken är tillräckliga?*
- Hur ofta har du kontakt med familjehemsföräldrarna via telefon eller mejl?
- *Vad anser du om dessa kontaktformer?*
- Vem är oftast initiativtagaren till kontakten?
- Hur skulle ni beskriva kontakten mellan er och familjehemsföräldrarna i form av handledning?
- Upplever du att din kontakt med familjehemsföräldrarna stödjer dem i deras uppdrag?
- Om du fick bestämma, hur skulle kontakten mellan dig och familjehemsföräldrarna se ut?

Tillgänglighet

- Hur upplever du familjehemssekreterarnas tillgänglighet?
- *Vid kvällar?*
- *Vid helger?*
- *Vid semestrar?*
- *Vid akuta situationer?*
- Kan du beskriva något tillfälle då behovet av stöd varit mer påtagligt än vanligt?
- *Kan du då beskriva vilket stöd som efterfrågades samt hur du kunde tillgodose det?*
- Upplever du att familjehemssekreterarna har tid och möjlighet att reflektera kring uppdraget tillsammans med familjehemsföräldrarna?
- Hur påverkar organisationens riktlinjer och ramar familjehemssekreterarnas tillgänglighet?
- Anser du att familjehemssekreterarnas tillgänglighet är tillräcklig?
- *Skulle du önska att det såg annorlunda ut?*

Emotionellt stöd

- Vad anser du om din relation till familjehemsföräldrarna?
- *Upplever du att något fungerar bra eller mindre bra i relationen?*
- Hur ser kommunikationen ut mellan er familjehemssekreterare och familjehemsföräldrarna?
- *Kommunicerar båda familjehemsföräldrarna lika mycket med er familjehemssekreterare?*
- *Vad tycker du om detta?*
- Hur skulle du beskriva familjehemsföräldrarnas förtroende för familjehemssekreteraren?
- Hur skulle du beskriva familjehemssekreterarnas förtroende för familjehemsföräldrarna?
- Upplever du att familjehemsföräldrarna kan berätta allt som har med uppdraget att göra för er familjehemssekreterare?

- *Upplever du att familjehemsföräldrarna har svårare respektive lättare att ta upp vissa saker?*
- Ibland kan det vara emotionellt påfrestande att vara familjehem. Hur kan familjehemssekreterarna bemöta dessa känslor?
- Anser du att familjehemssekreterarna respekterar familjehemsföräldrarnas åsikter kring familjehemsuppdraget?
- *På vilket sätt respekteras/inte respekteras familjehemsföräldrarnas åsikter?*
- Vad anser du är viktigt att tänka på som familjehemssekreterare i bemötandet med familjehemsföräldrarna?

Avslutningsfrågor

- Är det någonting du som familjehemssekreterare vill tillägga eller som du tycker är viktig att poängtera i vår studie?
- Kan vi kontakta dig i efterhand om det skulle uppstå ytterligare frågor?